De subiectionis et occupationis formis,
quae inveniuntur apud Demosthenem.

Ὑποφορά, quam rhetores Latini nominant subiectionem, est ea figura, in qua proponitur aliquid, quod aut ab aliquo opponi aut e re natum contradici possit, et ad id respondetur eo, quod statim subicitur. Tiberius (Sp. III, 77.) subiectionem circumscribit his verbis: *ὑποφορὰ δέ ἐστιν ὅταν μὴ ἑξῆς προβαίνῃ ὁ λόγος, ἀλλ' ὑποθείς τι ἢ ὡς παρὰ τοῦ ἀντιδίκου ἢ ὡς ἐκ τοῦ πράγματος ἀποκρίνηται πρὸς αὐτὸ, ὥσπερ δύο ἀντιλέγοντα πρόσωπα μιμούμενος.* Hermogenes autem plenam formam subiectionis quattuor partibus contineri dicit III, 110; hae sunt *πρότασις*, qua subiectio indicatur, *ὑποφορὰ*, quae id, quod contra nos dici potest, comprehendit, *ἀντιπρότασις*, qua nos subiectionem dissoluturos esse dicimus, *λύσις ὑποφορᾶς* vel *ἀνθυποφορὰ*, quae est ipsa confutatio eius, quod subiectum est. Cuius rei exemplum ille praeclarissimus rhetor affert ex oratione Hegesippi de Halonneso habita. (D.) VII, 2. Sed in hac plena forma subiectionis, quae apud Hermogenem idem fere valere videtur quod occupatio vel *πρόληψις*, cum imitatio sermonis desideretur, vis ac natura subiectionis minus apparet. Saepius vero deest formula et *προτάσεως* et *ἀντιπροτάσεως* aut alterutra, ut subiectio et confutatio solae restent. Quas duas partes, quibus potissimum vis ac natura subiectionis continetur, Cornificius complectitur, cum dicit IV, 23. 33: 'subiectio efficitur, cum interrogamus adversarios aut quaerimus ipsi a nobis, quid ab illis aut quid contra nos dici possit, deinde subicimus id, quod oportet dici, quod aut nobis adiumento futurum sit aut illis obfuturum e contrario.' Quibus alternis interrogationibus et responsis sermo

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

quidam institui videtur et res sic exponitur quasi in scena agatur, non quasi narretur, ut a Tiberio (III, 67.) subiectioni etiam nomen *διαλεκτικὸν* datum sit, quo nomine mihi Tiberius non solum subiectionem comprehendere videtur, sed etiam ratiocinationem, per quam ipsi a nobis rationem poscimus quare quidque dicamus, quae interrogata et responsa non ad refutandas sententias adversariorum, sed ad explanandam propositionem vel ad perspicuitatem notionum rerumque spectant.

Ac primum quidem, ut singula genera subiectionis pertractem et absolvam, orator primo loco quaestionem proponit, tum responsionem non expectat, sed statim alteram interrogationem, qua ipse a se, quid responderi possit, percontatur, subicit, deinde id argumentando dissolvit. Cuius generis exempla sunt haec: I, 25. *ἂν δ' ἐκεῖνα Φίλιππος λάβῃ, τίς αὐτὸν κωλύσει δεῦρο βαδίζειν; Θηβαῖοι; μὴ λίαν πικρὸν εἰπεῖν ᾖ, συνεισβαλοῦσιν ἑτοίμως. ἀλλὰ Φωκεῖς; οἱ τὴν οἰκείαν οὐχ οἷοί τ' ὄντες φυλάττειν, ἐὰν μὴ βοηθήσεθ' ὑμεῖς; ἢ ἄλλος τις;* — XVIII, 24. *τί γὰρ καὶ βουλόμενοι μετεπέμπεσθ' ἂν αὐτοὺς ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ; ἐπὶ τὴν εἰρήνην; ἀλλ' ὑπῆρχεν ἅπασιν. ἀλλ' ἐπὶ τὸν πόλεμον; ἀλλ' αὐτοὶ περὶ εἰρήνης ἐβουλεύεσθε.* — VIII, 26. *πόθεν γὰρ οἴεσθε ἄλλοθεν τὸν μήτε λαβόντα παρ' ὑμῶν μηδὲν μήτ' αὐτὸν ἔχοντα ὁπόθεν μισθοδοτήσει στρατιώτας τρέφειν; ἐκ τοῦ οὐρανοῦ; οὐκ ἔστι ταῦτα, ἀλλὰ κτε.* — XXI, 98 *τί φήσετε, ὦ ἄνδρες δικασταί, καὶ τίνα, ὦ πρὸς τῶν θεῶν, ἕξετ' εἰπεῖν πρόφασιν δικαίαν ἢ καλήν; ὅτι νὴ Δί' ἀσελγής ἐστι καὶ βδελυρός; ταῦτα γάρ ἐστι τἀληθῆ· ἀλλὰ μισεῖν ὀφείλετε δήπου τοὺς τοιούτους μᾶλλον ἢ σώζειν· ἀλλ' ὅτι πλούσιός ἐστιν; ἀλλὰ τοῦτό γε τῆς ὕβρεως αὐτοῦ σχεδὸν αἴτιον εὑρήσετε ὄν κτε.* Alia exempla inveniuntur XX, 130. XXI, 148. XXIV, 81. XXV, 78. XXVIII, 18. XXXV, 47. Ex eodem genere, ut orator ad suam quoque personam referat subiectionem, sic XVIII, 28. *ἀλλὰ τί ἐχρῆν με ποιεῖν; μὴ προσάγειν γράψαι τοὺς ἐπὶ τοῦθ' ἥκοντας, ἵν' ὑμῖν διαλεχθῶσιν; ἢ θέαν μὴ κατανεῖμαι τὸν ἀρχιτέκτονα αὐτοῖς κελεῦσαι; ἀλλ' ἐν τοῖν δυοῖν ὀβελοῖν ἐθεώρουν ἂν εἰ κτε.* cf. XVIII, 101.

Ex eis locis, quos supra commemoravimus, ut pauca de particulis addam, quae a Demosthene in his subiectionibus adhibentur, apparet, primam interrogationem subiectionis omni particula carere, ceteras particula *ἀλλὰ* rarius *ἢ* adornatas esse invenimus. Sed genus dicendi orator ita mutat ac variat, ut, cum prima et altera subiectio formam interrogationis induant, tertio loco pro interrogatione ponatur enunciatum, cui formula

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

iurandi *νὴ Δία* adspergitur quaedam ironia velut XXI, 148. *τίνος γὰρ ἕνεκα; τῶν στρατηγιῶν; ἀλλὰ κτε. — ἀλλὰ τῶν λόγων; ἐν οἷς κτε. γένους ἕνεκα νὴ Δία. καὶ τίς οὐκ οἶδεν ὑμῶν κτε.* v. XXXV, 47. Id autem quod subiectum est, redargui solet particula adversativa *ἀλλὰ* aut sine hac particula, ut verbis solis exprimatur contrarium, aut enunciato relativo, ut subiectio et responsio arctissime coniunctae esse videantur. (I, 25. XXI, 148.) Si autem confutatio efficitur rursus interrogando, id nihil refert, quod id genus interrogationum pro simplici affirmatione ponitur neque sciscitandi aut discendi causa usurpatur, sed ut plus auctoritatis tribuatur orationi, ut iudicium et consilium eorum, qui audiunt, provocetur, ut denique admiratio et indignatio animos incedat.

Nec vero solum orator per singula interrogata ea subicit, quae pro adversario aut contra eum dici possunt, sed etiam dicta et sententias adversariorum ad refellendum eo modo sibi proponit, ut ad ea quae quaesita sunt, ipse e sententia adversarii respondeat aut adversarium sibi respondentem fingat; responso igitur oratoris sive adversarii sive eorum, qui audiunt, non interrogatione nunc continetur subiectio, quam sequitur confutatio eius, quod dictum est. Tum saepissime excipit primum verbum subiectionis formula iurandi *νὴ Δία*; inest autem in hac exornatione, cum id quod primo loco ponitur et simul formula iurandi ut verum confirmatur, causae oratoris obfuturum esse videatur, deinde respondendo adversae parti nociturum demonstretur, quaedam voluntatis fictio, quae magis apparens quam concessa ironiae vires assumit, ut multum iucunditatis et gravitatis orationi admisceatur. Cuius generis exempla sunt haec: XIX, 222. *ἀλλὰ διὰ τί σου κατηγορῶ; συκοφαντῶ ἵν' ἀργύριον λάβω παρὰ σοῦ. καὶ πότερον κρεῖττον ἦν μοι κτε.* — IV, 10. *πότ' οὖν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πόθ' ἃ χρὴ πράξετε; ἐπειδὰν τί γένηται; ἐπειδὰν νὴ Δί' ἀνάγκη ᾖ. νῦν δὲ τί χρὴ τὰ γιγνόμενα ἡγεῖσθαι;* similiter VIII, 51. — XX, 38. *τί πρὸς θεῶν ἐροῦμεν ἢ τί γράψει ποτὲ ὁ τὸ φήφισμα ὑπὲρ ὑμῶν γράφων; ὅτι νὴ Δί' ἦσαν τῶν εὑρημένων τινὲς ἀνάξιοι.* Alia exempla eius generis invenies XIV, 12. XX, 161. XXIII, 124. XXIV, 94. XXXVII, 27. XXXIX, 9. 14. XXV, 73. 77. Si autem orator plane significare vult responsum e sententia adversarii vel unius ex eis qui audiunt, esse petitum, apparet formula *προτάσεως* quae nunquam huic subiectionis generi praecedit, sed verbis postponitur velut XXI, 41. *ὀργὴ νὴ Δία· καὶ γὰρ τοῦτο τυχὸν λέξει,* 222 *θάρρει νὴ Δία, φήρειέ τις ἄν,* aut verbis

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

intexitur velut XXXX, 26. *ὅτι νὴ Δί', ὡς οὗτοι φήσουσιν, ἐμοὶ χαριζόμενος τούτους ἠτίμαζεν.* cf. XXXXIV, 55. Non mirandum est, quod in hoc genere subiectionis particula *ἀλλὰ* primo loco non apparet; nam cum orator subiectione ad praemissam interrogationem respondeat neque quidquam contrarium proponat, particulae adversativae locus non est. Si autem refutationi eius, quod subiectum est, opponitur nova subiectio, statim nobis occurrit particula *ἀλλὰ* velut VIII, 17. *τί ποιήσομεν, ἐὰν ἐπὶ Χερρόνησον ἴῃ; κρινοῦμεν Διοπείθην νὴ Δία. καὶ τί τὰ πράγματα ἔσται βελτίω; ἀλλ' ἐνθένθ' ἂν βοηθήσαιμεν αὐτοί. ἂν δ' ὑπὸ τῶν πνευμάτων μὴ δυνώμεθα; ἀλλὰ μὰ Δί' οὐχ ἥξει. καὶ τίς ἐγγυητής ἐστι τούτου;*

Hinc mihi licet facile deflectere ad eam formam subiectionis, ubi orator dicta et sententias adversariorum neque per interrogata neque per responsa, sed simpliciter subicit directa oratione ut ante occupet, quod videat opponi. Etiam in hoc genere, cum subiectionem statim excipiat responsio, quasi quoddam diverbium effingitur, qua re argumentationi magna vis ac vehementia adspergitur. Huius subiectionis, qua orator saepius ad alteram rem tractandam venuste transgreditur, verba *ἀλλὰ νὴ Δία* propria sunt, quae semper primum locum subiectionis tenent velut XIX, 158. *ἀλλὰ νὴ Δί' ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ τοὺς ὅρκους ἔλαβον παρὰ τῶν συμμάχων ἢ τἆλλ' ἃ προςῆκεν ἐποίησαν· πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἀλλὰ κτε.* — XX, 58. *ἀλλὰ νὴ Δί' οὗτοι μόνοι τοῦτο πείσονται, καὶ περὶ τούτων μόνων ποιοῦμαι λόγον τοσοῦτον. πολλοῦ γε καὶ δέω, ἀλλὰ κτε.* — 75. *εἶεν. ἀλλὰ νὴ Δία τὸν παῖδα τὸν Χαβρίου περιίδωμεν ἀφαιρεθέντα τὴν ἀτέλειαν.* XXII, 69. et XXIV, 176. *ἀλλὰ νὴ Δία ταῦτα τοιοῦτός ἐστιν, ἐν οἷς πεπολίτευται, ἄλλα δ' ἔσθ' ἃ καλῶς διῴκηκεν.* Hac forma subiectionis Demosthenem frequentissime usum esse, documento sunt hi loci, quos ad verbum conscribere longum est: VIII, 9. XVI, 6. XX, 20. XXIII, 61. XXIV, 99. 125. 202. XXV, 77. 78. XXXI, 10. XXXIII, 25. XXXV, 48. LIV, 34. Perraro verbis *ἀλλὰ νὴ Δία* formam *προτάσεως* subiunctam esse invenimus velut XX, 3. *ἀλλὰ νὴ Δί' ἐκεῖν' ἂν ἴσως εἴποι πρὸς ταῦτα* et VI, 13. LII, 26. Similia autem verba apparent in extrema subiectione XXI, 160. *ἀλλὰ νὴ Δία τριήρη ἣν ἐπέδωκεν· ταύτην γὰρ οἶδ' ὅτι θρυλήσει καὶ φήσει ‚ἐγὼ ὑμῖν τριήρη ἐπέδωκα'.* Cum hoc loco primis verbis ultima respondeant, huic subiectioni vis quaedam ac pondus accedit et efficitur figura, quae *κύκλος* vocatur ab Hermogene 252, qui si verba

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

ultima, quae respondeant primis, omnino non esse immutanda censet, hanc figuram mihi angustis finibus circumscribere videtur. v. Dem. II, 23. 24. Sed ut ad figuram subiectionis redeam, inter particulam *ἀλλὰ* et formulam iurandi *νὴ Δία* verbum, quod orator premi vult, interponitur: VI, 14. *ἀλλ' ἐβιάσθη νὴ Δία* et XXIV, 37. *ἀλλὰ γράψασθαι νὴ Δί' ἕκαστον ἔστι*, 126. *ἀλλὰ Μελάνωπος δεινὸν νὴ Δί' ἐστὶν εἰ δεθήσεσθαι νῦν ἔμελλεν.*

Ordine verborum mutato nobis occurrit *νὴ Δί' ἀλλὰ* his locis: XVIII, 17. *νὴ Δί' ἀλλ' ἀδίκως ἦρξα;* — XXXIX, 32. *νὴ Δί' ἀλλ' ὕβρει τινὶ τοῦτο ἐτέθη σοι.* — XIX, 272. *νὴ Δί' ἀλλ' ὅπως ἔτυχε ταῦτα τὰ γράμματα ἕστηκεν.* — XXXXIV, 55. *νὴ Δί' ἀλλ' ἀκηκοὼς τοῦ αὐτοῦ πατρὸς διαμεμαρτύρηκεν.* — In oratione, quam Demosthenes contra Zenothemim habuit, cum verba *νὴ Δία* mihi quidem in apodosi dubia esse videantur, — exempla enim huius generis nusquam apud Demosthenem inveni — sic interpungendum esse censeo XXXII, 29: *εἰ σεσυκοφάντηκας, οὐ περιεργαζόμεθα. νὴ Δί, ἀλλ' ἐκποδών ἐστιν ἄνθρωπος*, non *εἰ σεσυκοφάντηκας, οὐ περιεργαζόμεθα νὴ Δία. ἀλλὰ*, id quod editiones, quae mihi praesto sunt, exhibent. Huc accedit, quod verba *νὴ Δία*, etsi in enunciatis negativis inveniuntur, semper negationi praecedunt velut XXXI, 10. LIV, 34. VI, 13. Ut vero inter *ἀλλὰ* et *νὴ Δία*, ita inter *νὴ Δία* et *ἀλλὰ* quasdam locutiones, quibus subiectio adversarii praeparatur, interpositas esse videmus: XXIII, 64. *νὴ Δί, ἴσως εἴποι τις ἂν, ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὐδενός ἐστιν ἄξια οὐδὲ δικαίως εὑρημένα, ἃ δ' ἔργαψεν οὗτος, δίκαια καὶ καλά* et similiter XVIII, 251. *ναί, φησὶν, ἀλλὰ τὸ τοῦ Κεφάλου καλὸν τὸ μηδεμίαν γραφὴν φεύγειν.*

Cum autem subiectio verbis *νὴ Δία* — *γὰρ* instituitur, tum ii, qui audiunt, ut verba oratoris vera et consentanea esse confitentur, ita in medium proferunt, quibus de causis id, quod ab oratore reprehenditur, excusari possit; quo facto orator eas causas, cum ad rem propositam non satis pertinere videantur, vanas et futiles esse demonstrat. v. Seyffertum in Scholis Latinis I. p. 138. de particulis ‚at enim'. Cuius generis exempla nobis occurrunt his locis: VIII, 16. *νὴ Δία κακοδαιμονοῦσι γὰρ ἄνθρωποι καὶ ὑπερβάλλουσιν ἀνοίᾳ. πάνυ γε, ἀλλ' ὅμως αὐτοὺς δεῖ σῶς εἶναι· συμφέρει γὰρ τῇ πόλει.* XX, 56. *νὴ Δί' ἀνάξιοι γάρ τινες τῶν εὑρημένων ταῦτ' ἦσαν.* XXIII, 166. *οὐδὲ γὰρ τοῦτό γ' ἂν εἴποι τις ἂν ‚νὴ Δί' ἀμυνόμενος γὰρ ὑπὲρ τοῦ μὴ παθεῖν ἐποίει τι κακόν'.* XXXX, 32 *νὴ Δί' ἀπράγμων γάρ τις ἴσως ἐστὶν ἄνθρωπος*

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

καὶ οὐ φιλόδικος. Interdum vero fit, ut orator causas, quibus subiectio continetur, cum eas refutare non possit, in suam rem convertat velut XIX, 285. *νὴ Δί' οἱ νέοι γὰρ ἡμῖν δι' ἐκεῖνον ἔσονται τὸν ἀγῶνα βελτίους. οὔκουν καὶ διὰ τόνδε οἱ πολιτευόμενοι δι' ὧν τὰ μέγιστα κινδυνεύεται.*

Ad postremum ad subiectionem significandam nihil aliud ab oratore adhibetur nisi particula *ἀλλὰ* velut XVIII, 113. *ἀλλὰ καὶ τειχοποιὸς ἦσθα* et XXXV, 48. *ἀλλ' ὁ πολέμαρχος εἰσάξει.* Aliquotiens verba *ὦ τᾶν* cum particula *ἀλλὰ* coniuncta esse videmus; tum adversarius cum quasi quadam misericordia oratorem monet rem non ita esse, ut iste exposuerit; quo autem rectius adversarius rem nosse sibi videtur, eo vehementius atque acerbius verba oratoris, cum contrarium doceant, animum illius percutiunt: I, 26. *ἀλλ' ὦ τᾶν οὐχὶ βουλήσεται* (sc. *δεῦρο βαδίζειν.*) *τῶν ἀτοπωτάτων μέν ἂν εἴη, εἰ ἃ νῦν ἄνοιαν ὀφλισκάνων ὅμως ἐκλαλεῖ, ταῦτα δυνηθεὶς μὴ πράξει.* III, 29. *ἀλλ' ὦ τᾶν, εἰ ταῦτα φαύλως, τά γ' ἐν αὐτῇ τῇ πόλει νῦν ἄμεινον ἔχει. καὶ τί ἂν εἰπεῖν τις ἔχοι; τὰς ἐπάλξεις ἃς κονιῶμεν, τὰς ὁδοὺς ἃς ἐπισκευάζομεν, καὶ κρήνας καὶ λήρους.* vide XVIII, 312. XXV, 78.

Restat, ut de forma subiectionis disseram, in qua orator adversarios vel eos, qui audiunt, interrogantes fingit et interrogantibus respondet; quaestione igitur efficitur figura subiectionis, responsione autem id, quod opponitur, eo modo dissolvitur, ut oratori emolumento, adversario detrimento sit. Cuius generis exempla sunt: V, 24. *τὰ κελευόμενα ἡμᾶς ἄρα δεῖ ποιεῖν ταῦτα φοβουμένους; καὶ σὺ ταῦτα κελεύεις; πολλοῦ γε καὶ δέω. ἀλλὰ κτε.* XXIII, 96. *οὐκ ἄρα εὐορκοῦσιν οἱ δικάσαντες αὐτό; ναὶ. πῶς; διδάξω.* 197. *οὐκ ἄρα τοῖς ἑαυτοὺς ἀγαθόν τι ποιοῦσι χάριν εἶχον; σφόδρα γε κτε.* Sed hae quaestiones, quibus particulam *ἄρα* adiunctam esse videmus, non ita frequentes sunt; plerumque haec forma subiectionis praeparatur his locutionibus: *‚εἴποι τις ἂν, φήσειέ τις ἂν κτε.'* quae, cum orator et ipse commotus videri vult et eos, qui audiunt, commovere, in extrema subiectione apparent. Inductionem vero adversarii interrogantis fictam esse, ex ea ipsa re intellegitur, quod in his formulis subiectioni adiectis nobis semper fere modus, qui dicitur potentialis, multo rarius indicativus temporis futuri occurrit. Quae locutiones etiamsi fictionem et imitationem sermonis tollunt, tamen orationem varietate dicendi et argumentandi distinguunt et exornant. Ac primum quidem exempla afferam, ubi subiectio instruitur

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

verbis *εἴποι τις ἂν* sive *ἄν τις εἴποι* sive *τὶς ἂν εἴποι*: I, 14. *τί οὖν, τις ἂν εἴποι, ταῦτα λέγεις ἡμῖν νῦν;* 19. *τί οὖν, ἄν τις εἴποι, σὺ γράφεις ταῦτ' εἶναι στρατιωτικά;* XVIII, 220. *τί οὖν, εἴποι τις ἄν, σὺ τοσοῦτον ὑπερῆρας ῥώμῃ καὶ τόλμῃ ὥστε πάντα ποιεῖν αὐτός;* v. III, 10. Post verba subiectionis ponitur haec formula III, 19: *εἰ δέ τις ἡμῖν ἔχει καὶ τὰ θεωρικὰ ἐᾶν καὶ πόρους ἑτέρους λέγειν στρατιωτικοὺς, οὐχ οὗτος κρείττων; εἴποι τις ἄν* et *ἴσως ἄν εἴποι* XIX, 89. Eodem vero modo adhibetur verbum *φάναι*, sed semper fere subiectionis verbis interponitur aut subiungitur velut III, 34. *οὐκοῦν σὺ μισθοφορὰν λέγεις; φήσει τις.* XXIV, 81. *πότερ' οὐχὶ δίκαιον; εὖ οἶδ' ὅτι πάντες ἂν φήσαιτε.* XIX, 120. *καὶ τίς μου καταμαρτυρεῖ, φήσει, δῶρα λαβεῖν;* v. LVIII, 51. Sine interrogatione, ut oratio directa adhibeatur, invenimus *φαίη τις ἄν* XXI, 89. *φήσαι τις ἄν* I, 16. *τὶς ἂν φήσειε* II, 5. XVIII, 194. *φησὶ* XXIII, 35. 38. XXIV, 86. VIII, 68. Tum verbum interrogandi ipsum nobis occurrit his locis: VIII, 70. *εἴ τις ἔροιτό με, εἰπέ μοι, σὺ δὲ τί τὴν πόλιν ἡμῖν ἀγαθὸν πεποίηκας'*; XIX, 94. *τί οὖν, ἄνθρωπε, λέγεις, εἴ τις ἔροιτό με, καὶ πόθεν ἄρχῃ κατηγορεῖν;* v. VIII, 38. XVIII, 247. Contra morem et consuetudinem subiectio ab oratore his locutionibus est instructa: IV, 44. *ποῖ οὖν προσορμιούμεθα; ἤρετό τις*, et IX, 70. *τί ποιῶμεν; πάλαι τις ἡδέως ἂν ἴσως ἐρωτήσων κάθηται.* Quem locum ita scriptum videmus in orationum Philippicarum editione, quam curavit Rehdantzius, et in oratoribus Atticis, quas recensuerunt Sauppius et Baiterus; sed mihi verba *ἂν ἐρωτήσων* mendosa esse videntur. Nam quod Rehdantzius dicit verba *ἡδέως ἂν* seorsum intellegenda et ex verbo *ἐρωτήσων* participium *ἐρωτῶν* sive *ἐρωτήσας* esse supplendum, haec explicatio mihi acutius excogitata et arcessita esse videtur. Cum autem verba *ἡδέως ἂν* delere non audeam — haud scio an potius *ἴσως*, quod verbum in nonnullis codicibus deest, induci possit — nihil aliud relinquitur nisi ut participium *ἐρωτήσων*, cum particula *ἂν* a futuro tempore participii sit alienum, in formam *ἐρωτήσας* immutetur. v. VIII, 52 *εἰπὼν ἂν ἡδέως.* Ad postremum, ut eo redeam, unde digressus sum, etiam verbum *ὑπολαμβάνειν* ad subiectionem indicandam usurpatur velut XXIII, 58. *καὶ μὴν εἴ τις ἐκεῖνο ὑπολαμβάνει· ποῦ δὲ γένοιτ' ἂν ταῦτα; τί κωλύει κἀμὲ λέγειν κτε.*

Neque vero oratori id, quod opponitur aut oppositum sibi fingit, refutandum est, sed in dicendo id elaborandum est, ne quid ab adversario vel iis, qui audiunt, contra se dici possit. Id efficitur figura, quae vocatur *προκατάληψις* sive *πρόληψις*,

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

quam usurpamus, cum id, quod in adversarii causa aut in iudicis opinione esse aut fore arbitramur contrarium nobis, praeoccupamus dicere et cum ratione dissolvere v. Rut. Lup. II, 4. Rhetores autem Latini eam figuram nominant praesumptionem sive occupationem. Valet autem haec figura imprimis in orationibus, ubi quem accusamus, minus in eis, ubi nos defendimus. Tribuimus enim, cum hac arte utimur, multum gravitatis argumentis nostris, cum iudices adducantur, ut nihil certi adversarium pro sua causa allaturum et, quod allaturus sit, iam antea infirmatum ac dilutum esse putent. v. Weberi ed. orationis in Aristocratem habitae p. 313. Hermogenes vero (Sp. II, 444. W. III, 427) eam figuram tribus modis effici posse dicit *κατὰ ἐπιστήμην, δόξαν, ἀκοὴν, ἐπιστήμην μὲν, οἶδα ὅπερ νὴ Δία ἐρεῖ, δόξαν δὲ οἷον τάχα τοίνυν ἴσως ἐρεῖ, ὡς ἀμφιβάλλων περὶ τῆς προτάσεως, ἀκοὴν δὲ ὡς ἀκούων περὶ τῆς προτάσεως, πυνθάνομαι τοίνυν μέλλειν αὐτὸν λέγειν.* Ac primum quidem orator ostendit se compertum habere, quid adversarius pro sua causa locuturus sit, quod genus praesumptionis adornatur his locutionibus: *οὐκ ἀγροῶ τοίνυν ὅτι* XXIII, 90. XXXIX, 27. — *οὐκ ἀγροῶ μὲν οὖν* XXIII, 6. — *οἶδα τοίνυν* XIX, 88. XXI, 29. 186. — *νῦν δ' οἶδα σαφῶς* XXII, 4. — *ἔστι δ' οὐκ ἄδηλον τοῦθ' ὅτι* XX, 1. — *ἔστι δὲ πρῶτον μὲν ἐκεῖν' οὐκ ἄδηλος ἐρῶν* XXI, 25. — *οὐ τοίνυν οὐδ' ἐκεῖνό με λέληθεν* XXIII, 95. — *ἔστι τοίνυν τις αὐτοῖς τοιοῦτος λόγος* XVI, 11. XXIII, 191. XXII, 5. 35. — *πρόχειρος λόγος* XX, 105. — *εὐήθης λόγος* IX, 47. Si Hermogenis verbis paulo ampliorem vim subicimus, huc possunt referri verba velut *ταῦτα δὴ παρέξεται νῦν οὗτος λέγων* XIX, 235. — *ἄξιόν ἐστιν ἀκοῦσαι τὴν ἀπολογίαν ἣν ποιήσεται* XXII, 8. — *ἔτι τοίνυν ἐπιχειρεῖ λέγειν* XXII, 21.

In eo genere, quod efficitur coniectura sive opinione, Demosthenes, ut saepissime vocabulo *οἶμαι* utitur, ita *ἡγοῦμαι* evitasse videtur: *οἶμαι τοίνυν αὐτὸν ἐρεῖν* XX, 120. XXI, 193. XXII, 40. XXIII, 92. XXXX, 20. — *οἶμαι τοίνυν αὐτὸν οὐδ' ἐκείνων ἀφέξεσθαι τῶν λόγων* XXII, 42. XXIV, 190. — *οἶμαι δὲ* XXXVI, 18. XXXX, 50. Aliae locutiones eius generis inveniuntur XIX, 134. *τάχα τοίνυν ἴσως καὶ τοιοῦτος ἥξει τις λόγος.* — XX, 18. *τάχα τοίνυν ἴσως ἐκεῖνο λέγειν ἂν ἐπιχειρήσειε.* — XXIII, 187. *ἴσως τοίνυν ἐκεῖν' ἂν τίς μ' ἔροιτο.* — XX, 131. *ἔτι τοίνυν ἴσως ἐροῦσι.* v. XIX, 237. XX, 151. XXIII, 194. XXXVIII, 25. XXXXI, 12.

Tertium autem genus occupationis est id, quo orator se aliquid de consiliis et argumentis adversae partis fama et

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

rumoribus accepisse fingit; cuius sunt propria verba *πυνθάνεσθαι, ἀκούειν, ἀπαγγέλλειν*, quae in hoc genere dicendi, cum res et sententiae, quas adversarios pro sua causa esse allaturos orator se per alios comperisse dicit, ab oratore ad causam adversae partis infirmandam sint fictae et excogitatae, semper cum infinitivo iunguntur. Eximendi sunt loci velut VIII, 73. *ἤδη τοίνυν τινὸς ἤκουσα τοιοῦτόν τι λέγοντος* et XV, 22. *ἀκούω δ' ἐγὼ πολλάκις ἐνταυθὶ παρ' ὑμῖν τινων λεγόντων*, ubi per casum genetivum cum sequenti participio oratorem talia verba re vera ab adversariis audivisse indicatur. Exempla autem occupationis, quae efficitur *κατ' ἀκοὴν*, sunt haec: XXI, 208. *πέπυσμαι τοίνυν λιπαρήσειν παρ' ὑμῶν αὐτὸν.* XIX, 201. *ἃ δ' ἐγὼ πέπυσμαι μέλλειν αὐτὸν λέγειν.* LIV, 13. *ἃ ἐγὼ πέπυσμαι λέγειν αὐτὸν παρεσκευάσθαι.* XLV, 47. *πυνθάνομαι τοίνυν αὐτοὺς ἐρεῖν* (XIX, 182. et XL, 45. *ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι.*) Multo saepius in hac figura apud Demosthenem apparet verbum *ἀκούειν* velut XIX, 80. *ἀκούω τοίνυν τοιοῦτό τι μέλλειν αὐτὸν λέγειν*, LVIII, 50. *αὐτοὺς ὑμῖν μέλλειν δεικνύναι τὸν νόμον*, XXIII, 110. *αὐτὸν τοιοῦτόν τιν' ἐρεῖν λόγον*, XXXVIII, 19. *αὐτοὺς παρεσκευάσθαι λέγειν.* (Similiter XIX, 72. LIV, 38.) Ad transitum et nexum sententiarum praeter particulam *τοίνυν*, quae in omnibus generibus praesumptionis apud Demosthenem frequentissima est, etiam aliae coniunctiones velut *δὲ*, sed rarius quam *τοίνυν*, ab oratore adhibentur: XXII, 17. *ἀκούω δ' αὐτὸν τοιοῦτόν τι παρεσκευάσθαι λέγειν* (cf. LIX, 119. *ἀκούω δ' αὐτὸν τοιοῦτόν τι μέλλειν ἀπολογεῖσθαι.* (cf. XXIV, 154. 187. XV, 22. LVIII, 24.) Particulam *καίτοι* invenimus XX, 145. *καίτοι καὶ τοῦτ' ἀκούω σε λέγειν* et *γὰρ* XIX, 202. *ἀκούω γὰρ αὐτὸν ἐρεῖν.* 221. *καὶ γὰρ ταῦτ' ἀκήκοα αὐτὸν λέγειν.* (cf. XIX, 337. XXI, 24.) Ut autem verbis *ἀκούειν* et *πυνθάνεσθαι*, ita aliquotiens ad instituendam hanc occupationem Demosthenes utitur verbo *ἀπαγγέλλειν*: XXI, 36 *ἀπήγγελλε τοίνυν τίς μοι περιιόντ' αὐτὸν συλλέγειν.* (cf. XXI, 25. LIV, 38.) Cum his tribus locis tempus imperfectum verbi *ἀπαγγέλλειν* inveniamus, haud scio an pro aoristo *ἀπήγγειλε* quem editiones exhibent, illud tempus sit restituendum etiam hoc loco: XX, 105. *πάνυ τοίνυν σπουδῇ τις ἀπήγγελλέ μοι τοιοῦτόν τι λέγειν αὐτοὺς παρεσκευάσθαι.* Ad postremum huc referre possumus XIX, 332. *εἶπε τοίνυν μοί τις ἄρτι προςελθὼν κατηγορεῖν αὐτὸν παρεσκευάσθαι* (cf. XXI, 151), quibus verbis etiam figura, quam rhetores vocant *αὐτοσχέδιον* sive *σχεδιασμὸν*, continetur, cum orator eas res, quas subiecturus est, quamvis bene prae-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

paratae et domi compositae sint, subito a se excogitatas et ex tempore fusas esse fingat.

Quoniam de verbis, quibus procatalepsis instituitur, dixi, nunc mihi pauca de infinitivis, qui ex illis verbis pendent, sunt adnotanda. Ac primum quidem Demosthenem infinitivo temporis futuri, cum naturae huius figurae maxime idoneus sit, saepissime usum esse videmus velut *ἐρεῖν, οὐκ ἀφέξεσθαι τῶν λόγων, ἐρήσεσθαι, ἐπιχειρήσειν, πειράσεσθαι, ζητήσειν, οὐκ ὀκνήσειν κτε.* Tum in occupatione, quae efficitur *κατ' ἀκοὴν*, haud raro verbum *μέλλειν* semper cum infinitivo praesentis velut *λέγειν* (XIX, 80. 201. XXI, 36. LVIII, 50.) coniunctum nobis occurrit, cui generi dicendi eadem fere vis quae infinitivo *ἐρεῖν* est subicienda. Aptissima vero huic figurae est etiam locutio *παρεσκευάσθαι λέγειν* (XX, 105. XXXVIII, 19. XXXXV, 43. LIV, 13. XIX, 332.); nam cum res apud iudices agitur, orator optimo iure adversarium, quaecunque ad causam tuendam opus sint, iam bene praeparata et constituta habere fingere potest. Si autem orator adversarium res sibi utiles non modo in oratione sua allaturum esse, sed iam antea in foro sive alio loco occasione oblata apud alios commemorasse significare vult, his locis verbum *λέγειν* solum apparet velut XX, 145. XIX, 221. XXI, 36. XXIV, 187. *Λέγειν* aliaque verba dicendi, ut hoc addam, in prolepsi omnibus fere locis, quos supra nominavimus, solent iungi cum particula *ὡς*, cui haud raro *ἄρα* adnectitur. (v. XIX, 202. XX. 105. 145. XXIII, 95. 110. et saepissime). Particula autem *ὅτι* Demosthenes in hac figura perraro utitur: XIX, 80. XX, 125. XXII, 42. Particulam *ὡς* excipit *ὅτι* XXIV, 187. 190. *Φάναι*, quod verbum in hoc genere occupationis rarum est, semper, ut vis ac natura huius verbi fert, cum infinitivo coniungitur. (XX, 1. XXII, 42. LIV, 38.)

Ad postremum pauca disseram, quomodo Demosthenes verba adversariorum refutet. Nam ut subiectio et occupatio, ita confutatio certas usuque receptas formas induit, quorum nonnullas, quas quidem mihi adnotaverim, hoc loco componam. In prima quidem reprehensione saepissime apparet particula *δὲ*, quae idem valet quod in lingua Latina ‚vero'. v. Seyffertum in Scholis Latinis I. p. 146. Hac particula adversativa, si post pronomen personale ponitur, commutatio personae plane indicari solet velut XXIII, 93. *ἐγὼ δὲ πρὸς ταῦτα οἴομαι δεῖν ὑμᾶς ἐκεῖνο ὑπολαμβάνειν.* XX, 105. *ἐμοὶ δὲ* (rectius quam *δὴ*, quod Σ et ali-

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

quot editiones exhibent) *δοκοῦσι πάντες οἱ τοιοῦτοι λόγοι παροξυντικοὶ μὲν εἶναι πρὸς τὸ — οὐ μέντοι δίκαιοί γ' οὐδαμῇ.* XXII, 42. *ὑμεῖς δ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρῶτον μὲν ἐκεῖνο ἐνθυμεῖσθε.* cf. I, 16. VIII, 68. 73. XVI, 11. XIX, 182. 332. 337. etc. Etiam alia verba refutationis eodem modo cum vi possunt opponi verbis occupationis velut XIX, 72. *ἔστι δὲ ταῦτα γέλως, μᾶλλον δ' ἀναισχυντία δεινή.* 88. *ἔστι δὲ καὶ ταῦτα κατηγορήματα τούτου.* cf. XIX, 202. XX, 18. XXI, 186. XXIII, 95. LIV, 38. In oratione Midiana refutatio oratoris incipit a verbis *ἔχει δ' οὐχ οὕτω ταῦτα, οὐδ' ἐγγύς·* paulo aliter orator verba adversariorum ut absurdas et rebus veris repugnantia reicit, cum dicit *πολλοῦ γε δεῖ, ἀλλὰ* (XIX, 158. XX, 58. V, 24.) *οὐκ ἔστι ταῦτα, ἀλλὰ* (VIII, 26. XXIII, 166.) *οὐ ταῦτα λέγω, ἀλλὰ* XVIII, 220. *οὐ δήπου, ἀλλὰ* (XX, 130. XXIV, 81.) *οὐ μὰ τὸν Δία, ἀλλὰ* (XXIV, 125. I, 19). Ut autem particula *δέ*, ita multo magis verbo *ἀλλὰ* contrarium, quod cernitur in refutatione eius, quod subiectum est, urgetur velut VIII, 51. XXI, 41. XXIII, 64. XXXX, 26. Cum vero particula *ἀλλὰ* et in subiectione et in confutatione primo loco apparet, tum oratio quandam similitudinem et speciem iustae pugnae habet, in qua novis declinationibus et inexspectatis petitionibus adversarius adversarium opprimit. Praeclaram eius rei exemplum invenies XXI, 89.

Particulis autem conclusivis Demosthenes utitur his locis: XIX, 89. *πρὸς δὴ ταῦτ' ἐκεῖνο ὑμᾶς ὑπολαμβάνειν δεῖ.* XX, 46. *ἃ δὴ πρὸς τούτους ὑπολαμβάνοιτ' ἂν, ἀκούσατε.* XIX, 80. *ὡς δὴ τοῦτ' ἔχει, βέλτιον προακοῦσαι παρ' ἐμοῦ.* XXIV, 190. *πρὸς δὴ τοὺς τοιούτους λόγους βέλτιον προακηκοέναι μικρὰ πάντας ὑμᾶς ἵν' ἧττον ἐξαπατᾶσθε* (similiter XXXXV, 44. XX, 125). XIX, 236. *ἂν δὴ ταῦτα λέγῃ, μέμνησθε.* XX, 131. *ὑπὲρ δὴ τούτων ὧδὶ ποιήσατε* et pariter XXI, 160. *οὐτωσὶ δὴ ποιήσατε,* ubi, quamquam in codice Σ *δὲ* legitur, tamen rectius *δή*, quod ceteri codices exhibent, scribendum est. Alia exempla extant XIX, 147. XXVI, 19. XXXIX, 27. LIX, 19. Particula *τοίνυν* nobis occurrit XVIII, 227. *θεάσασθε τοίνυν* (v. III, 10. XX, 145.) et *οὖν* XXXX, 21. *ἵν' οὖν μὴ ἐξαπατηθῆτε ὑπ' αὐτοῦ, βέλτιον εἶναί μοι δοκεῖ βραχέα καὶ περὶ τούτου πρὸς ὑμᾶς εἰπεῖν* cf. XX, 39. XXI, 197. XXII, 4.

Interdum orator, si ea, quae ab adversario pro sua causa afferuntur, neque reprehendere neque demonstrare potest id, quod ille concludere velit, ex propositis non effici posse, hanc rem difficilem confitetur; quo facto statim non minus firmum

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

argumentum inducit, quo verba adversarii in suam rem convertere possit. Exempla huius rei sunt haec: III, 34. *οὐκοῦν σὺ μισθοφορὰν λέγεις; φήσει τις. καὶ παραχρῆμά γε τὴν αὐτὴν σύνταξιν ἁπάντων, ἵνα κτε.* VIII, 16. *νὴ Δία, κακοδαιμονοῦσι γὰρ ἄνθρωποι καὶ ὑπερβάλλουσιν ἀνοίᾳ. πάνυ γε, ἀλλὰ κτε.* (cf. XXI, 89.) — VIII, 9. *ἔστω. γιγνέσθω ταῦτα. οὐδὲν ἀντιλέγω· οἶμαι μέντοι δεῖν εἰ κτε.* (*ὁμολογῶ* XXII, 8. *κἀμοὶ δοκεῖ ταῦτα* XVI, 6. *φήμ' ἔγωγε, εἴπερ ἔστιν, ἀλλὰ* III, 19.) — XXXIX, 14. *τί μᾶλλον οὗτος ἐγγεγραμμένος ἔσται ἐμοῦ; ὅτι νὴ Δί' εἴσονται πότερός ποτε ὦφλε. καλῶς· ἂν δὲ* cf. VI, 14. XXV, 73. Sed orator ita immutat rationem refellendi ut verbis confutationi praemissis exprimat rem qualem adversarius descripserit, magis optandam quam veram esse velut XXXX, 32. *νὴ Δί' ἀπράγμων γάρ τις ἴσως ἐστὶν ἄνθρωπος καὶ οὐ φιλόδικος. ἐβουλόμην ἂν, ὦ ἄνδρες δικασταί, τοιοῦτον αὐτὸν εἶναι. νυνὶ δὲ κτε.*

Conclusionem ex rebus contrariis et repugnantibus comprehendunt interrogationes particula *εἶτα* instructae, in quibus erumpit indignatio et admiratio oratoris, quod adversarius talia verba facere ausus sit velut XVIII, 117. *νὴ Δί' ἀλλ' ἀδίκως ἦρξα. εἶτα παρὼν, ὅτε με εἰςῆγον οἱ λογισταὶ οὐ κατηγόρεις;* et simili ratione XXIII, 35. *τί λέγεις; τῶν νόμων οὐδὲ τοὺς ἑαλωκότας διδόντων ἀπάγειν πλὴν ἐν τῇ ἡμεδαπῇ, γράφεις ἄνευ κρίσεως ἀγώγιμόν τινα ἐκ τῆς συμμαχίδος πάσης;* Reprehensio autem instituitur interrogando, quibus causis adversarius ad eas res proponendas commotus sit, hac ratione: XVIII, 312. *ἀλλ' ὦ τᾶν, εἰ μηδὲν τούτων, εὔνοιά γε καὶ προθυμία· ποῦ; πότε; ὅστις κτε.* cfr. XXV, 77. 78.

Ad postremum occupatio et refutatio oratoris arctissime inter se iungi possunt, ut quasi in unum corpus confundi videantur; id efficitur particula *ὡς*, quae iuncta est cum participio velut LVIII, 49. *οἶμαι δ' αὐτοὺς ἐπιχειρήσειν λέγειν — ὥςπερ ὑμᾶς ἀγνοήσοντας τὸν νόμον κτε.* (v. 50. XXI, 36.) aut pronomine relativo VIII, 38. XV, 22. XIX, 199. 237. XXI, 208.

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

argumentum inducit, q con-
vertere possit. Exempl ν σὺ
μισθοφορὰν λέγεις; φήσει ταξιν
ἁπάντων, ἵνα κτε. VIII, ωποι
καὶ ὑπερβάλλουσιν ἀνοίᾳ) —
VIII, 9. ἔστω. γιγνέσθω δεῖν
εἰ κτε. (ὁμολογῶ XXII, γωγε,
εἴπερ ἔστιν, ἀλλὰ III, 19 ξγγε-
γραμμένος ἔσται ἐμοῦ; ὅτ κα-
λῶς· ἂν δὲ cf. VI, 14. X atio-
nem refellendi ut verbi rem
qualem adversarius desc ram
esse velut XXXX, 32. νὴ θρω-
πος καὶ οὐ φιλόδικος. ἐβ ῦτον
αὐτὸν εἶναι. νυνὶ δὲ κτε.

Conclusionem ex com-
prehendunt interrogation ibus
erumpit indignatio et ad alia
verba facere ausus sit v ρξα.
εἶτα παρὼν, ὅτε με εἰςῆ mili
ratione XXIII, 35. τί λέ δι-
δόντων ἀπάγειν πλὴν ἐν ώγι-
μόν τινα ἐκ τῆς συμμαχίδ itur
interrogando, quibus cau das
commotus sit, hac ratione των,
εὔνοιά γε καὶ προθυμία· 8.

Ad postremum occ ime
inter se iungi possunt, ndi
videantur; id efficitur pa rti-
cipio velut LVIII, 49. οἷ ὡς-
περ ὑμᾶς ἀγνοήσοντας τὸν pro-
nomine relativo VIII, 38.

TIFFEN Gray Scale
© The Tiffen Company, 2007

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf

Universitäts- und
Landesbibliothek Düsseldorf